

УДК 141.7

Е. М. Герасимова, д. філос. н.,
професор**НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПОШУК
ГАРМОНІЗАЦІЇ ТА ВЗАЄМОДІЇ В СУСПІЛЬСТВІ**

Анотація. Сьогодні актуальним стає процес формування нових вимог до наукових інновацій соціально-економічних наук, їх широкого впровадження в структуру економіко-господарських відносин, матеріального та духовного виробництва. Відповідно змінюється характер історичної динаміки філософсько-методологічних концепцій пізнання економічного буття, в яких простежується тенденція формування своєрідного інтелектуального стилю та способів його прояву, до структури яких обов'язково включаються світоглядні ціннісні компоненти, тому метою даної статті стає дослідження національно-культурного простору економічної діяльності як пошук гармонізації та взаємодії в суспільстві.

Ключові слова: людина; суспільство; економічна діяльність; соціокультурні принципи; національно-культурний простір.

Э. Н. Герасимова, д. филос. н.,
профессор**НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЕ ПРОСТРАНСТВО ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
КАК ПОИСК ГАРМОНИЗАЦИИ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В ОБЩЕСТВЕ**

Аннотация. Сегодня актуальным становится процесс формирования новых требований к научным инновациям социально-экономических наук, их широкого внедрения в структуру хозяйственно-экономических отношений, материального и духовного производства. Соответственно меняется характер исторической динамики философско-методологических концепций познания экономического бытия, в которых прослеживается тенденция формирования своеобразного интеллектуального стиля и способов его проявления, в структуру которых обязательно включаются мировоззренческие ценностные компоненты, поэтому целью данной статьи становится исследование национально-культурного пространства экономической деятельности как поиск гармонизации и взаимодействия в обществе.

Ключевые слова: человек; общество; экономическая деятельность; социокультурные принципы; национально-культурный простор.

E. M. Gerasymova, Doctor of Philosophical
Sciences, Professor**NATIONAL AND CULTURAL SPACE OF ECONOMIC ACTIVITY AS SEARCH FOR
HARMONIZATION AND INTERACTION IN THE SOCIETY**

Abstract. The analysis of the mechanism of interaction of the global nature of economic processes and material production with the national economic paradigm of knowledge, which is today the main component of the economic policy of any country, is an urgent problem of contemporary social philosophy. The basis of this paradigm creates its own national semantic field of economic development, which is based on traditions, worldview, historical experience, language, values and goals of each nation that allows creating examples of economic culture that will lead Ukraine's economy and real national methodology of life-creative to a new global level of functioning.

Sociocultural approach refers subjective motivation of the objective process of economic knowledge. It acts as informative segment of society, while the methodological principles are related to the research process and the logical-semantic organization of its results. The research of the display of economic activity efficiency using only statistical and other quantitative and qualitative indicators restricts not only the social and cultural meaning, which includes a system of professional knowledge and skills, economic and commercial norms, values, symbols that are required for the economic roles,

but also violates the basic principles of self-motivation and work of an individual. Consequently the understanding between actors in the economic culture and psychology disappears, thus the process of deformation structures of human life occurs.

Therefore, today the formation of new requirements for scientific innovation social and economic sciences, their widespread implementation in the structure of economic and commercial relations, material and spiritual production is vital. Accordingly, the nature of historical dynamics of theoretical and methodological knowledge of the concepts of economic life is changing. There is a tendency of forming a peculiar intellectual style and ways of its manifestation, in the structure of which must be included ideological value components. Therefore, the purpose of this article is the study of national and cultural area of economic activity as search for harmonization and cooperation in society.

Keywords: *man; society; economic activities; social and cultural principles; national and cultural space.*

Актуальність теми дослідження. Теоретико-методологічні засади дослідження національно-культурного простору економічної діяльності спрямовані на пошук глибинних джерел соціокультурної динаміки і пов'язані з концептуалізацією складності та многозначності самої культури. У межах зазначеного середовища визрівають не хаотичні діяльнісні конфігурації, а фундаментальні складові простору соціально-економічних наук і включений до нього людський ресурс: «Багаторівневий підхід до питань інтеграції народів, що асоціює, так би мовити, контратунктивне бачення людства, потребує переходу від реліктової стратегії єднання на унісонній основі до усвідомлення плюралізму його варіантів. Це значить, що треба враховувати не тільки сузір'я можливостей етнічного єднання, а й ситуації неможливостей. Адже коли етнічні колізії зачіпають архетипічний рівень ментальності певних народів, то в кожному разі їх треба не зводити, а розводити. І, навпаки, при політичних чи соціальних колізіях з солідним досвідом співіснування можна сподіватися на подолання будь-яких суперечностей на шляху їх інтеграції» [2, с. 192], - звертає увагу на складність зазначеного процесу С.Б. Кримський.

Економічна діяльність акумулює в собі основні форми власної життєдіяльності, саме вона стає сукупним носієм результатів функціонування соціально-економічної системи, стає способом відтворення господарського життя. По-суті, вся система суспільствознавчих наук ставить завдання створити таку теорію, у якій визначальні структури економічного буття витлумачувалися б як форми діяльності, спілкування та самореалізації людей. Вирішення такої глибинної сфери відбувається завдяки сучасним модифікаціям як економіко-господарського, так і соціокультурного середовища, у межах якого з'ясовується неспроможність стратегії технократизму соціально-економічного розвитку та пріоритету утилітарно-прагматичної цінності прогресу компенсувати зростаючі втрати в дискурсі смислу і цілей новітніх трансформацій, їх людинознавчого та аксіологічного виміру.

Постановка проблеми. Відкритою актуальною проблемою сучасної соціальної філософії стає аналіз механізму взаємодії глобального характеру економічних процесів і матеріального виробництва з національною парадигмою соціально-економічних знань, яка є сьогодні головною складовою економічної політики будь-якої країни. Основу такої парадигми створює власне національно-смісловне поле економічного розвитку, котре завдяки соціокультурним принципам будується на традиціях, світорозумінні, історичному досвіді, мові, цінностях та цілях кожного народу, що дає змогу створювати такі зразки економічної культури, які виведуть економіку України і реальну національну методологію життєтворення на якісно новий світовий рівень функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українська соціально-філософська думка приділяла достатньо уваги формуванню та вирішенню актуальних питань проблемного поля господарсько-економічного буття на національно-культурних засадах існування нашої держави. Філософсько-методологічний аналіз творчої спадщини українських вчених є потужним джерелом розбудови сучасного поступу нашої країни й як вказує відомий дослідник української економічної думки С. М. Злупко: «Найбільшу цінність становлять дослідження і новаторські теорії українських економістів для розбудови української економічної перспективи, бо в них відображена найсамперед українська культура і світосприйняття. Через те пізнання і вивчення наукової спадщини українських учених-економістів повинно бути патріотичним обов'язком кожного з нас» [2, с. 476]. Так питанням сучасної методології соціально-економічного пізнання присвячені моно-

графії українських вчених-економістів Арутюнова В. Л., Мазараки А. А., Мочерного С. В.; розвідки ціннісно-смыслового контексту сучасного буття суспільства, гуманітарні та наукові стратегії входження України у XXI століття відомих українських філософів Андрущенко В. П., Бичка І. В., В. С. Горського, Кримського С. Б., Михальченко М. І., Поповича М. В., Шевченко В. І. та багатьох інших вчених. Безпосередніми першоджерелами у вирішенні зазначеної проблематики стали твори Вернадського І., Вишенського І., Грушевського С., Драгоманова М., Зібера М., Куліша П., Могили П., Оріховського-Роксолана С., Подолинського С., Прокоповича Ф., Пулюя І., Сковороди Г., Туган-Барановського М., Франка І., Чижевського М. та інші роботи відомих українських мислителів різних історичних епох.

Крім того, авторка звертала увагу на такі загальнотеоретичні роботи зарубіжних та вітчизняних науковців, які мають специфічне філософсько-економічне забарвлення, наприклад, «розуміння суті» техніки і виробничого процесу, як основи розвитку постіндустріальної цивілізації та осмислення техніко-людських пріоритетів здійснюється Ароном Р., Бекманом І., Беллом Д., Бжезинським З., Гайдеггером М., Гелбрейтом Дж., Каппом Е., Хабермасом Ю., Ясперсом К. тощо; започатковують розгляд феномену сучасного суспільства, відмінною рисою якого є втрата всіх реальних основ існування (світ праці і речей) і перехід у стан гіперреальності Бодрійяр Ж. і Тоффлер Е.

Виділення недосліджених раніше частин загальної проблеми. Будучи світоглядно-теоретичним стрижнем економічного пізнання, соціокультурний підхід виражає типовий для певного населення «спосіб думання», створюють можливість творчо витлумачувати методики господарської діяльності, з'ясовувати їх суспільну економічну доцільність і ефективність. Соціокультурний підхід стосується суб'єктивної мотивації об'єктивного процесу економічного пізнання, він виступає, як пізнавальний сегмент суспільства, у той час як методологічні принципи пов'язані із дослідницьким процесом і логіко-смысловою організацією його результатів. Дослідження ефективності прояву економічного буття за допомогою виключно статистичних та інших кількісно-якісних показників економічної сфери діяльності обмежує не тільки його соціокультурний сенс, який включає в себе систему професійних знань та навичок, економіко-господарські норми, цінності, символи, які є необхідними для виконання економічних ролей, а порушує основні принципи самореалізації та трудової мотивації індивіда. Зникає взаєморозуміння між діючими суб'єктами у сфері економічної культури та психології, тобто відбувається процес деформації структур життєдіяльності людини. Зазначене методологічне положення безпосередньо стосується сучасного рівня дослідницької бази економічних наук та їх системи інформованості. Але враховуючи, що практично до кінця XVIII ст. засоби економічного аналізу та наукові системи кількісних характеристик були практично відсутніми, виникає проблема дослідження життєвих економічних структур за допомогою іншого методологічного інструментарію. Таку реальну можливість створює дослідження процесу формування національного стилю економічного мислення, що фіксує та враховує багатоваріантні інтерпретації прояву економічного буття як способу його наукового відновлення та аналізу цілісної моделі в українському інтелектуальному дискурсі.

Постановка завдання. Водночас сьогодні немає ґрунтовних соціально-філософських досліджень, у яких би з урахуванням національної специфіки та наукової оригінальності інтелектуальних доробок українських мислителів різних економічних епох аналізувалися соціокультурна та духовна сфери економіко-господарських відношень та способи їх прояву в системі наукових знань, тому метою даної статті є аналіз національно-культурного простору економічної діяльності як пошук гармонізації та взаємодії в суспільстві.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку вітчизняної соціальної філософії особливої ваги набувають знання про засади і способи вільної економіко-господарської життєдіяльності українського народу, як на своїй історичній території, так й у світовому економічному просторі. Виклад філософії економіки, як структурного матеріалу про окремі її періоди, факти та майбутні програми розвитку з точки зору наукової методології дослідження хибує тим, що нерідко залишає без уваги процес націогенезу, його теоретичну глибину усвідомлення, безпосередньо-дійовий характер реагування українських мислителів відповідної історичної епохи на економічні та господарські процеси тощо. Відповідно, проводячи соціально-філософський аналіз сфери економічного буття, наприклад, доіндустріальної епохи, з'ясовується, що дослідник досить часто вимушений звертатися до джерел, які носять специфічний нетрадиційний науковий характер викладу. Соціально-економічні знання починають оформлюватися за науковими правилами

Нового часу лише у XVIII ст., до цього історичного періоду вони мали багатоваріантні прояви свого існування.

Наступною додатковою складністю в розумінні українського економіко-господарського буття була семантична оригінальність та мовний виклад текстів вітчизняних мислителів того чи іншого історичного періоду, в яких виражаються світоглядні настанови та переконання, відбиваються культурно-історичні засади й уявлення певної епохи. Відповідно, результатами прояву економічного буття є не тільки матеріально-виробничі показники ефективності життєдіяльності людей того чи іншого історичного періоду, а й ті знаки або символи, що мають різний характер прояву в інтелектуальному дискурсі суспільства.

Загальні особливості економічної діяльності у формі знань на території України починають формуватися в епоху Середньовіччя та на початку Нового часу. Специфіка даного історичного періоду залишає відбиток на всі форми прояву економічної думки, котра полягала у переплетенні та поєднанні раціонально-понятійних і символіко-художніх форм. Репрезентували економічну думку цього часу, як правило, у своїх творах церковні діячі. До таких особистостей у період формування просвітницької економічної думки в Україні наприкінці XVI – середини XVIII ст. належали Л. Баранович, І. Вишенський, І. Гізель, П. Могила, С. Оріховський-Роксолан, К. Транквіліон-Ставровецький та багато інших. Саме їх духовна спадщина створює теоретичну основу формування парадигми власного національно-смыслового поля економічного знання. З точки зору культурологічних засад, у цей період формується стиль українського бароко, де перевага надається образно-символічним формам, які властиві як християнству, так і язичництву: «Поєднання символів української міфології, християнства, положень філософії античності, ідей киево-руської доби, західноєвропейського Ренесансу, Реформації та Просвітництва, - таке складне «мереживо думок» було формою осягнення світових і місцевих проблем, історії і безпосереднього людського буття, пізнання речей та обґрунтування цінностей» [5, с. 61].

Україна у той час славилася високим інтелектуальним рівнем, у першу чергу, своїх духовних представників, але, ясна річ, що вони не мали можливості створювати економічні твори у вигляді сучасних наукових розвідок, так як економіка в той час і не була окремою сферою досліджень. Але розмірковуючи над темою суспільних господарських порядків, справами людського побутування, вони не могли обминути економічні процеси та явища, не висловити їх розуміння. Саме тому йдеться про їх наукові розвідки, які треба оцінювати не лише через призму використання сучасних економічних категорій, які починають набувати свого науково змісту саме в цей історичний період, а враховувати сукупність тих чинників і відносин, які створювали економічне буття та матеріальний добробут людей. Економічні розмисли мислителів цієї доби вирізняються оригінальним стилем інтерпретації економічного буття у вигляді богословської полемічної літератури, яка переплітається з схоластичними тлумаченням догматів віри, але в той самий час мають характер вільних роздумів проповідницького характеру та специфічні форми викладу, такі як трактати, діалогічні тексти, художні твори, вірші, панегірики, драматичні твори, також політико-ділове листування, звернення до світських і духовних правителів тощо.

Символіко-художня форма уособлення прояву економічного буття набувала варіанти способів реалізації вже освоєних під час навчання методів осягнення дійсності, що будувалися за законами і правилами складання тексту, таких його різноманітних форм, як граматики, риторика та поетика, з одного боку, або за законами логіки, як діалектика, що спирається на метафізичні принципи та категорії мислення, з іншого. Окремою сферою прояву економічного буття в інтелектуальному дискурсі українських мислителів було створення досвідно-практичних схем господарських знань, а суттєве значення мало те, що раціональні філософсько-економічні погляди досить часто створювали контекст політичних рішень та їх аргументацій, причому ми маємо враховувати вплив багатьох тих історичних і політичних подій на нашій території, що суттєво уповільнювали процес виділення економічного знання в окрему науку у порівнянні з країнами Західної Європи.

Для сучасного стилю економічного знання характерним стає подальша математизація наукового пізнання, зростання евристичної ролі принципу симетрії, принципів інваріантності, посилення аналізу суб'єктних станів об'єктів, застосування методів моделювання, конструктивно-технологічних та системно-структурних підходів, перехід від вивчення наявної форми речей до процесів моделювання їх можливих станів, від механістичного однолінійного розуміння причинно-наслідкових відношень до ймовірно-гіпотетичних тенденцій дійсності тощо.

Таким чином, стрімкість трансформації економічних знань, самої економіки як сфери діяльності людини явно відчувається при порівнянні та аналізі праць багатьох українських учених-економістів різних історичних періодів, причому з'ясовується той факт, що єдиним у дослідженні економічного буття є філософське «схоплення» всієї множини економічних явищ в їх реальній цілісності, організації та системності. Пізнавальний процес у національному інтелектуальному дискурсі стає універсальним зв'язком економічних знань зі світоглядом у цілому, що створює теоретичні умови дослідження специфіки економічного буття того чи іншого народу.

Доречним прикладом, у контексті зазначених питань, буде наведення вислову відомого українського економіста С. В. Мочерного: «Економікс П. Самуельсона приблизно на 90% є пов'язаним з американською дійсністю, тому ті вищі навчальні заклади, в яких в основу вивчення економічної теорії покладено економікс, викладають відірвану від реалій України теорію американської дійсності» [3, с. 34]. Судячи з практичної реалізації теоретико-економічних розробок, українські науковці поки що ігнорують такі зауваження, натомість найбільш успішні транснаціональні корпорації приділяють багато уваги вивченню та урахуванню національних особливостей культур своїх закордонних партнерів, а відповідне консультування в сфері між культурних контактів стало прибутковою сферою бізнесу.

Українська філософія, певним чином, формулювала та вирішувала проблеми економічного знання, що були важливі як для народу України, так і для інших народів, але аналіз концепцій, які були створені ще за радянських часів, які демонструють, у першу чергу, специфіку розвитку філософії народів Західної Європи, що відтворювались на основі саме їх менталітету, де виконувалися цільові програми економічних, а відповідно й суспільних перетворень саме цих народів. Поняття «ментальність», у даному контексті, розглядається, як аспектний прояв менталітету не стільки в умонастрої суб'єкта, скільки в його практичній господарсько-економічній діяльності.

Необхідним у даному контексті є зауваження про те, що коли б особливості української ментальності обмежувалися пріоритетом чуттєво-емоційних станів, поверховою екзистенцією, то з багатьма її характеристиками, запропонованими Мірчуком, Кульчицьким, Шлемкевичем та іншими, можна було б погодитися. Проте вони хибують тим, що буття українця намагаються підвести під певні заздалегідь прийняті у західній філософії схеми, але тут треба звернутися до думки Д. Чижевського, який проблему менталітету українців розглядає насамперед як проблему світовідношень [4, с. 13-16], оскільки світовідношення ґрунтуються на практичному ставленні до дійсності, тоді як українська нація формувалася, у першу чергу, як нація землеробів, скотарів, ремісників. Не йдеться, безперечно, про те, що на шляху національного відродження України необхідно штучно поновлювати певні системи цінностей, а йдеться про збереження глибинної системи цінностей українського народу, про ті культурні архетипи або «знання перед пізнанням», про підвалини свідомості українського народу, які зберігалися протягом століть та передавалися від покоління до покоління.

Таким чином, дослідження проукраїнських національно-культурних економічних чинників не є поверненням до давніх історичних подій та матеріальних підтверджень господарської діяльності, а створює основу збереження економічно-раціонального світогляду нації та найбільш продуктивних господарських традицій народу, що є природним не тільки для українського, але й для кожного народу в світі. Така світоглядно-дослідницька позиція пов'язана із необхідністю наукового аналізу символів та знаків певної господарської культури; специфіки використання матеріальних ресурсів, включаючи географічні особливості; особливості форм господарської діяльності, у першу чергу, культури поділу праці.

Актуальною в даному контексті постає розробка нових теоретико-методологічних засад для з'ясування внутрішнього економічно-господарського змісту давніх письмових літературних джерел, починаючи з урахування герменевтичних особливостей та закінчуючи аналізом впливу зовнішніх політичних і силових факторів. Тільки такий ґрунтовний підхід допоможе дослідникам визначити ту чи іншу господарську культуру національною, порівняти її досягнення із надбаннями світової економічної культури та залучити отриманий досвід до цивілізаційних процесів у цілому. Залишається фактом та обставина, що головні засади життєдіяльності кожного народу є спільними з характерними основами інших народів. Саме вони утворюють таке важливе поняття, як загальнолюдські цінності, якими є земля, життя, родина, мова, знання, суспільство тощо: «Особливість загальнолюдських цінностей полягає саме в тому, що в усіх випадках життєдіяль-

ності людей вони є обставинами необхідними, за межами яких жодна людина не може існувати [6, с. 209]».

Ураховуючи це, вважаємо, що більш обґрунтованою при вивченні економіко-господарських засад існування українського народу та осмислення національного економічного знання є тенденція, що орієнтується на «безперервність» існування народу. Вона визначає суперечливу тожність буття української нації, яка виявляється у видозмінах її суспільно-економічного ладу, господарської культури, а також всієї системи світогляду.

Отже, спостерігаючи аналогічні паралелі в економіко-господарських міркуваннях українських мислителів різних епох, можемо вважати таку позицію свідоцтвом визнання принципу автохтонності, як конкретної історико-культурної перехідності філософсько-економічних ідей у процесі етногенезу в системі розвитку економічного світогляду та його методологічних засад.

Висновки. Суспільство звертається до філософсько-методологічного аналізу сфери економічного буття, тоді коли для нього стають незрозумілі перспективи суспільного руху, коли воно потребує реформації існуючої системи соціально-економічних зв'язків, коли йому потрібні новітні засоби активізації людських ресурсів, які б включали в себе використання позаекономічних стимулів. Багатоваріантність стилю прояву економічного буття впливає з необмеженого простору смислів, у першу чергу, соціокультурних засад, а тому втрата орієнтації у смислоутвореннях завжди призводить до деформації традиційної системи цілей і цінностей економічного буття, що були притаманні українській спільноті, підвищує вірогідність прояву в суспільних відношеннях помилок та утопій. Саме тому активізується пошук своєрідних форм організації економіко-господарської діяльності у найширшому значенні цієї категорії для кожної національної соціально-економічної системи з урахуванням історичних, часових, просторових та інших внутрішніх і зовнішніх факторів світоустрою.

Економічні знання, як відносно самостійна галузь світоглядних досліджень, формуються та розвиваються за певними правилами у кожного народу, починаючи з географічного фактора та закінчуючи споконвічними есхатологічними уявленнями. У свою чергу, філософська наука теоретично розв'язує загальнолюдські проблеми буття крізь призму національних підходів, тим самим безпосередньо забезпечує універсальний зв'язок економічної науки зі знанням у цілому. Необхідним є зауваження про те, що всі нації, незважаючи на їх своєрідність, природно проходять такий історичний шлях, де вони стикаються з однаковими або аналогічними проблемами, які є актуальними без винятку для всіх людей, але спільної для всіх націй філософії економіки не існує.

Таким чином, як бачимо, не можна вести мову про матеріальну або ідеальну економічну діяльність у суспільстві – соціальна взаємодія вимагає додаткових характеристик для дослідження суспільної господарської практики. Якщо досліджувати економічну систему з точки зору ефективності праці та інших показників сучасної господарської діяльності, то втрачається не тільки соціокультурний сенс, на який спирається трудова мотивація, а втрачається взаєморозуміння між чинними суб'єктами. Дане методологічне положення стосується сучасного рівня економічної інформованості, де маються на увазі засоби економічного аналізу та наукові системи кількісних характеристик. Але враховуючи, що практично до кінця XVIII ст. зазначені підходи були практично відсутні, виникає проблема дослідження відповідних економічних життєвих структур кожного народу за допомогою іншого методологічного інструментарію, який може запропонувати тільки соціально-філософський аналіз.

Література

1. Злупко, С. М. Персоналії і теорії української економічної думки / С. М. Злупко. – Львів : Євросвіт, 2002. – 528 с.
2. Кримський, С. Б. Запити філософських смислів / С. Б. Кримський. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
3. Мочерний, С. В. Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний. – Львів, 2001. – 397 с.
4. Чижевський, Д. Нариси філософії на Україні / Дмитро Чижевський. – К. : Оріє, 1992. – 230 с.
5. Шевченко, В. І. Нарис філософської думки Чернігово-Сіверщини (XI – початок XVII ст.) / В. І. Шевченко. – К. : Стило, 1999. – 93 с.
6. Шевченко, В. І. Дружба з мудрістю або ключові проблеми української філософії. Теоретико-методологічний коментар до курсу філософії ВНЗ / В. І. Шевченко. – К. : Поліграфічний центр «Фоліант», 2007. – IV, 244 с.

References

1. Zlupko, S. M. (2002). Personalii i teorii ukrainської ekonomichnoi dumky [Staff and theory of Ukrainian economic thought] - Lviv: Yevrosvit [in Ukrainian].

-
2. Krymskyi, S. B. (2003). Zapyty filososfskykh smysliv [Philosophical meanings request].- Kyiv, Ed. PARAPAN [in Ukrainian].
 3. Mochernyi, S. V. (2001). Metodologia ekonomichnogo doslidzhennya [Methodology of Economic Research]. Lviv [in Ukrainian].
 4. Chyzhevskiy, D. (1992). Narysy filosofii na Ukraini [Essays on Philosophy in Ukraine]. Oriy [in Ukrainian].
 5. Shevchenko, V. I. (1999). Narys filososfskoi dumky Chernigovo-Sivershchyny (XI – pochatok XVII st.) [Essay about philosophical thought of Chernihiv and Sivershchyna (XI - beginning of XVII century)]. Stylos [in Ukrainian].
 6. Shevchenko, V. I. (2007). Druzhba z mudristyu abo kliuchovi problem ukrainskoi filosofii [Wise friendship or the key problems of Ukrainian philosophy]. Kyiv : Foliant [in Ukrainian].

Надійшла 24.02.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Герасимова, Е. М. Національно-культурний простір економічної діяльності як пошук гармонізації та взаємодії в суспільстві / Е. М. Герасимова // Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія. - 2017. - № 1 (9). - С. 20-26.